

ลักษณะการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์

ลักษณะของธุรกิจสถานีโทรทัศน์

สถานีโทรทัศน์ในประเทศไทยที่ดำเนินธุรกิจอยู่ในปัจจุบันทั้งหมดดำเนินงานในลักษณะการให้บริการข่าวสาร สารความรู้และความบันเทิง โดยวิธีการแพร่ภาพออกอากาศ (Broadcasting) ซึ่งประชาชนโดยทั่วไปที่มีเครื่องโทรทัศน์ก็สามารถชมรายการต่าง ๆ ได้โดยไม่เสียค่าบริการใด ๆ ต่างกับระบบโทรทัศน์ประเภทบอกรับเป็นสมาชิก (Cable TV.) ซึ่งแพร่หลายในต่างประเทศ อย่างไรก็ตามการดำเนินการแพร่ภาพออกอากาศของสถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ ต้องมีค่าใช้จ่ายในการลงทุนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานจำนวนมาก แต่ไม่ได้รับค่าบริการจากผู้ชมโดยตรง เมื่อเป็นเช่นนี้ธุรกิจสถานีโทรทัศน์ดำเนินการได้อย่างไร คำตอบก็คือ ธุรกิจสถานีโทรทัศน์ดำรงอยู่ได้ด้วยการขายเวลาออกอากาศให้กับบริษัทโฆษณา (Agency) ซึ่งเป็นตัวแทนของเจ้าของสินค้าหรือกิจการอีกต่อหนึ่ง

การขายเวลาออกอากาศของธุรกิจสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทยมีลักษณะใหญ่ ๆ

2 ลักษณะ คือ

1. สถานีฯ ขายเวลาโฆษณาเองฝ่ายธุรกิจหรือฝ่ายการตลาดจะออกขายเวลาโฆษณาให้กับบริษัทโฆษณา โดยมีเงื่อนไขและส่วนลดต่าง ๆ ตามสถานการณ์แข่งขันเฉพาะธุรกิจ ช่วงเวลาที่สถานีฯ ส่วนใหญ่เก็บไว้ขายเองจะเป็นช่วงเวลาที่ผู้ชมมากที่สุด (Prime Time หรือ Peak Time) ได้แก่ เวลาช่วงข่าว 19.30-21.00 น. และช่วงละครหลังข่าว 21.00-22.00 น.

2. สถานีฯ ขายเหมาเวลาให้เอกชน ตามลักษณะนี้สถานีฯ จะให้เอกชนที่จัดรายการมาเช่าเวลาจากทางสถานีฯ โดยทางผู้จัดรายการจะเอาเวลาที่เข้ามาซื้อไปขายโฆษณาให้กับผู้ประสงค์จะโฆษณา ไม่ว่าผู้เช่าเวลาจะขายเวลาที่เข้าไปได้หรือไม่จะไม่อยู่ในความรับผิดชอบของทางสถานีฯ

ลักษณะของการขายเวลาที่กล่าวมาข้างต้นขึ้นอยู่กับนโยบายการดำเนินธุรกิจของแต่ละสถานีฯ บางสถานีฯ จะขายเวลาโฆษณาเองทั้งหมด เนื่องจากจัดรายการเองเป็นส่วนใหญ่ บางสถานีฯ ขายเวลาโฆษณาเองเป็นบางส่วนโดยเฉพาะในช่วง Peak Time นอกนั้นให้เช่าเวลา ส่วนบางสถานีฯ จะขายเวลาให้กับเอกชนไปขายต่อทั้งหมด

เวลาที่ขายสำหรับโฆษณาจะขายเป็นนาที ส่วนใหญ่การโฆษณาทางโทรทัศน์ซึ่งเรียกว่า สปอต (Spot) โฆษณานั้น หนึ่งสปอตจะนานเท่ากับ 15 20 30 45 60 วินาที ตามลำดับ ซึ่ง

ราคานาทีละเท่าไร จะขึ้นอยู่กับอัตราความนิยม (Rating) ซึ่งหมายถึงอัตราร้อยละของผู้ชม เทียบกับประชาชนทั้งหมด โดยวัดในช่วงเวลาจำกัดเป็นสัปดาห์หรือเป็นเดือนก็ได้ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับรัศมีการแพร่ภาพ (Coverage) ของแต่ละสถานีฯ ด้วย

สถานีโทรทัศน์แต่ละแห่งจะมีผังรายการที่ออกอากาศในแต่ละเดือน ว่าวันใด ช่วงเวลาใด จะออกอากาศรายการใด ประกอบกับตารางอัตราค่าโฆษณา (Rate Cards) ซึ่งเป็นตารางการกำหนดค่าสล็อตโฆษณาในช่วงเวลาต่าง ๆ ของการออกอากาศแต่ละวัน และในตารางนี้จะแสดงส่วนลดของการออกอากาศโฆษณาแต่ละช่วงเวลาของแต่ละวันไว้ด้วย เพื่อประโยชน์ในการจูงใจลูกค้า โดยทั่วไประดับเวลาสำหรับโฆษณาโทรทัศน์ แบ่งได้เป็น 3 ระดับ

1. ระดับเวลาที่สูงสุด (Prime Time) หรือ ดับเบิลเอ (AA Time) ซึ่งของประเทศไทย ได้แก่ เวลาช่วงข่าว 19.30-21.00 น. และละครหลังข่าว 21.00-22.00 น.
2. ระดับเวลาดี (A Time) ได้แก่ เวลาอื่นนอกเหนือจากเวลาตามข้อ 1 เช่น ช่วงรายการสำหรับเด็ก 18.00-19.30 น. และสำหรับผู้ใหญ่ 22.00-23.00 น. หรือ เสาร์-อาทิตย์ 9.00-10.30 น.
3. ระดับเวลาธรรมดา (B Time) ได้แก่ เวลาอื่นนอกเหนือจากเวลาตามข้อ 1 และ 2

สำหรับตัวอย่างอัตราค่าโฆษณาต่ออนาทีต่อหนึ่งครั้งในช่วงละครหลังข่าว ซึ่งเป็นช่วง Prime Time ของสถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นช่วงที่มีอัตราค่าโฆษณาแพงที่สุด มีดังนี้ (ไพฑูรย์ สุนทร, บรรณาธิการ 2532: 8)

- ช่อง 3 นาทีละ 99,000 บาท
- ช่อง 5 นาทีละ 65,000 บาท
- ช่อง 7 นาทีละ 96,000 บาท
- ช่อง 9 นาทีละ 55,000 บาท

สำหรับการจัดสัดส่วนของรายการของแต่ละสถานีฯ เป็นต้นว่า รายการข่าว รายการบันเทิง หรือรายการสำหรับเด็กนั้น ไม่มีกำหนดที่แน่นอน แต่ในทางปฏิบัติทางสถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ จะต้องมีรายการต่าง ๆ ไว้เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มคนทุกระดับ สำหรับรายการหลักที่ต้องมี คือ รายการข่าว ซึ่งนำเสนอในช่วงเวลา 19.30-21.00 น. ส่วนข่าวด่วน ข่าวล่า ที่นำเสนอทุกต้นชั่วโมง หรือข่าวภาคเที่ยง ข่าวภาคดึก ก็ขึ้นอยู่กับนโยบายการดำเนินงานธุรกิจของแต่ละสถานีฯ ส่วนรายการสำหรับเด็กที่มีสาระความรู้ทางรัฐบาลขอร้องออกรายการในช่วงเวลา 18.00-19.30 น. ซึ่งแต่เดิมเป็นช่วงประหยัดคนลังงาน แต่ด้วยทางรัฐบาลเห็นความสำคัญของเยาวชนของชาติประกอบกับปัญหาแรงงานคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้นจึงเปิดให้มีการออกอากาศในช่วงนี้ได้ ส่วนรายการอื่น ๆ เช่น ภาพยนตร์ เกมส์โชว์ Talk Show โทรทัศน์การศึกษา ละครและกีฬา ไม่ว่าจะ เป็นเทปหรือการถ่ายทอดสด

ทางสถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ จะบรรจุเวลาออกอากาศช่วงไหนขึ้นอยู่กับสภาพการแข่งขันที่จะเจาะเข้าหากลุ่มคนเป้าหมายแต่ละกลุ่ม ซึ่งเป็นเรื่องของการตลาดซึ่งนับวันจะเข้มข้นขึ้น

ในการแพร่ภาพออกอากาศในแต่ละชั่วโมง สถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ จะโฆษณาได้ต้องปฏิบัติตามระเบียบของคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งออกระเบียบควบคุมไว้คือ ตามระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ.2518 ข้อ 35 (2) กำหนดให้สถานีวิทยุโทรทัศน์มีรายการและบริการธุรกิจไม่เกินชั่วโมงละ 10 นาที ทั้งนี้ระเบียบ กบว.ว่าด้วยวิธีการโฆษณาวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ.2523 ข้อ 3 ยังกำหนดเพิ่มเติมอีกว่า

รายการต่ำกว่า 30 นาที	โฆษณาได้ไม่เกิน	2	ครั้ง
รายการ 30 นาที	"	3	"
รายการตั้งแต่ 31-40 นาที	"	4	"
รายการตั้งแต่ 41-50 นาที	"	5	"
รายการตั้งแต่ 51-60 นาที	"	6	"

นอกจากเวลาของการโฆษณาตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ลักษณะของโฆษณาไม่ว่าจะเป็นข้อความ ภาพยนตร์ หรือภาพนิ่ง ที่ใช้ในการโฆษณาสินค้าและบริการธุรกิจ ยังต้องมีลักษณะที่กำหนดไว้ในระเบียบ กบว. ว่าด้วยการโฆษณาสินค้าและบริการธุรกิจทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ.2521 ข้อ 3 ซึ่งกำหนดไว้ว่า ต้องไม่ขัดต่อศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามของเมืองไทย ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามหรือทับถมบุคคลอื่นหรือสินค้าบริการอื่น ไม่ยั่วยุกามารมณ์หรือลามกอนาจาร ไม่อวดอ้างสรรพคุณสรรพสินค้าและบริการอันเป็นเท็จจริงหรือเกินความจริง เป็นต้น นอกจากนี้การโฆษณาสินค้าพิเศษได้แก่ เครื่องดื่ม เครื่องสำอาง วัตถุมีพิษยัง ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ ด้วย และ กบว. ยังมีอำนาจที่จะประชุมพิจารณาห้ามโฆษณาบางอย่าง เช่น ตามคำสั่ง กบว. ที่ สร 1607/ว.77 ลว 22 ธ.ค.2524 ห้ามโฆษณาสุราประเภทกลั่น ซึ่งมีแอลกอฮอล์สูงกว่า 15 ดีกรีขึ้นไป เช่น วิสกี้ บรั่นดี เป็นต้น ทางวิทยุโทรทัศน์ก่อนเวลา 22.00 น. ส่วนสุราแช่ ซึ่งมีแอลกอฮอล์ไม่เกิน 15 ดีกรี เช่น เบียร์ ทำการโฆษณาได้ก่อนเวลา 22.00 น. เป็นต้น ทั้งนี้ก่อนที่สปอตโฆษณาทุกสปอตจะออกอากาศจะต้องส่งให้คณะกรรมการของ กบว. ตรวจสอบพิจารณาอนุญาตออกอากาศก่อนทุกครั้ง

ลักษณะของการแบ่งส่วนงานของสถานีโทรทัศน์

สถานีโทรทัศน์ในประเทศไทยโดยทั่วไปจะแบ่งส่วนงานเป็น 5 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายข่าวโทรทัศน์ ฝ่ายธุรกิจหรือฝ่ายการตลาด ฝ่ายผลิตรายการ ฝ่ายช่างหรือฝ่ายเทคนิค และฝ่ายบริหารงานกลาง ซึ่งพอสรุปหน้าที่ได้ดังนี้

1. ฝ่ายข่าวโทรทัศน์ รับผิดชอบการติดตามการทำข่าว คัดเลือก เรียบเรียงข่าว แปลและรวบรวมข่าวต่างประเทศ ตัดต่อเทปข่าว ทำกราฟนิตประกอบข่าว
2. ฝ่ายธุรกิจหรือฝ่ายการตลาด รับผิดชอบการวางแผนการตลาด รวบรวมข้อมูลผู้ชม รายการโทรทัศน์ ติดตามการจัดหาจุดจูงใจลูกค้าและผู้สนใจที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจโทรทัศน์ให้มาซื้อหรือเช่าเวลาเพื่อลงโฆษณาหรือจัดรายการ
3. ฝ่ายผลิตรายการ รับผิดชอบวางแผนการผลิตรายการและนำเสนอออกอากาศ จัดหารายการโทรทัศน์ที่มีคุณภาพและได้รับความนิยมของผู้ชม กำกับรายการและเวที ควบคุมดูแลการซ่อมออกแบงฉาก ทำกราฟนิต จัดแสง ควบคุมการออกอากาศทั้งภาพและเสียง ตัดต่อเทป
4. ฝ่ายช่างหรือฝ่ายเทคนิค รับผิดชอบดูแลการส่งสัญญาณโทรทัศน์ทั้งส่วนกลางและภูมิภาค บำรุงรักษาซ่อมแซมอุปกรณ์เครื่องส่ง ติดตั้งอุปกรณ์ไมโครเวฟ เพื่อทำการถ่ายทอดสดนอกห้องส่ง รับผิดชอบดาวเทียม ตรวจสอบสัญญาณโทรทัศน์ และให้บริการแก้ปัญหาในการรับชมรายการ
5. ฝ่ายบริหารงานกลาง จะเป็นฝ่ายสนับสนุนฝ่ายหลักทั้ง 4 ฝ่ายข้างต้น ได้แก่ ฝ่ายบัญชีและการเงิน ฝ่ายการพนักงาน ฝ่ายธุรการ ฝ่ายประชาสัมพันธ์

ลักษณะของรายได้และค่าใช้จ่ายของการดำเนินงาน

ในการประกอบธุรกิจสถานีโทรทัศน์จะมีลักษณะของรายได้และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นดังนี้

1. ประเภทของรายได้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท
 - 1.1 รายได้จากการขายเวลา
 - 1.1.1 รายได้จากโฆษณาในรายการ หมายถึง รายได้จากการโฆษณาคั่นรายการต่าง ๆ เช่น ละครเสนาหรือระหว่างเวลา 21.00-21.55 น. การโฆษณาในช่วงนี้จะเรียกว่าการโฆษณาในรายการ ซึ่งอัตราค่าโฆษณาคั่นจะสูงกว่าการโฆษณานอกรายการ
 - 1.1.2 รายได้จากโฆษณานอกรายการ หมายถึง รายได้จากการโฆษณา ก่อนหรือหลังรายการต่าง ๆ เช่น หลังการจบข่าว 20.55 น. ต่อด้วยละครหลังข่าว 21.00-21.55 น. การโฆษณาในช่วงเวลา 20.56-21.00 น. เรียกว่า โฆษณานอกรายการ
 - 1.1.3 รายได้จากการให้เช่าเวลา หมายถึง การขายเวลาที่ทางสถานีฯ ไม่จัดรายการเอง โดยเอกชนจะมาเช่าเวลาไปจัดรายการ อาจเป็นครึ่งชั่วโมงหรือมากกว่าแล้วแต่ผังรายการของแต่ละสถานีฯ ทั้งนี้เอกชนจะขายโฆษณาเป็นรายได้ของตนเอง เช่น รายการมวยดั่งต่าง ๆ รายการเพลง หรือรายการกีฬา เป็นต้น
 - 1.1.4 รายได้จากการแลกเปลี่ยนโฆษณา เป็นรายได้ที่เกิดจากการที่ทางสถานีฯ นำเวลาที่เหลืออยู่ไปแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการ เช่น ทรัพย์สินต่าง ๆ สิทธิในการใช้สื่อโฆษณาอื่น โรงแรมที่พักและบริการการเดินทาง การประกันภัย เป็นต้น

1.1.5 รายได้จากการอุปถัมภ์รายการ หมายถึง รายได้ที่เกิดจากการที่สถานีฯ ให้บริการสังคมเนื่องจากไม่มุ่งหวังกำไร โดยภาคเอกชนให้เงินมาจำนวนหนึ่งให้ทางสถานีฯ จัดทำรายการที่เป็นสาระประโยชน์ เช่น รายการความรู้คือประทีป ของบริษัท เอลโซลแดนตาร์ด (ประเทศไทย) จำกัด ที่เสนอทางช่อง 9 อ.ส.ม.ท. หรือรายการคนไทยวันนี้ ของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ที่เสนอทางช่อง 7 สี

1.2 รายได้อื่น ได้แก่ รายได้ค่าบริการต่าง ๆ เช่น ค่าตอบแทนในการร่วมดำเนินกิจการส่งโทรทัศน์ รายได้จากส่งข่าวของสำนักข่าวต่างประเทศ (ผ่านช่องสัญญาณดาวเทียมของสถานีฯ) รายได้ค่าสำเนาเทป เงินปันผลจากเงินกองทุน รายได้จากดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร

2. ประเภทของค่าใช้จ่าย แบ่งเป็น 2 ประเภท

2.1 ค่าใช้จ่ายจัดรายการและเครื่องส่ง หรือต้นทุนการออกอากาศ

2.1.1 ค่าลิขสิทธิ์ภาพยนตร์และเทป หรือค่าเช่าภาพยนตร์ หมายถึง ภาพยนตร์หรือเทปที่ฉายออกอากาศแล้ว

2.1.2 ค่าใช้จ่ายฝ่ายข่าว ได้แก่ ค่าลิขสิทธิ์ข่าวต่างประเทศ ค่าถ่ายทำข่าว

2.1.3 ค่าใช้จ่ายในการผลิตรายการ ได้แก่ ค่าควบคุมการออกอากาศ

ค่าสร้างฉาก ค่าวัสดุรายการ รายการสารคดี ค่าใช้จ่ายฝ่ายศิลป์ ค่าใช้จ่ายละคร

2.1.4 ค่ารายการถ่ายทอด หมายถึง การถ่ายทอดเนื่องจากให้เช่าเวลา

2.1.5 ค่าอุปกรณ์เครื่องส่ง ได้แก่ ค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ ค่าบำรุงรักษาเครื่องส่ง-เครื่องเทป ค่าซ่อมแซมต่าง ๆ ค่าไฟฟ้า

2.1.6 ค่าเช่าบริการถ่ายทอดสัญญาณโทรทัศน์ หรือค่าเช่าช่องสัญญาณดาวเทียมที่จ่ายให้การสื่อสารแห่งประเทศไทย

2.1.7 ค่าเช่าเวลาหรือค่าร่วมดำเนินการส่งโทรทัศน์ เป็นค่าใช้จ่ายที่เอกชนจ่ายให้ทางสถานีฯ ของรัฐ ในการเช่าสถานีฯ ดำเนินงาน

2.1.8 ค่าจัดรายการสด หมายถึง รายการสดที่ทางสถานีฯ จัดรายการเอง รายการกุศลต่าง ๆ รายการถ่ายทอดพระราชพิธีต่าง ๆ เป็นต้น

2.2 ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร

2.2.1 ค่าใช้จ่ายการค้า ได้แก่ รางวัลการหาโฆษณา ค่าใช้จ่ายในการขายภาพการค้า ส่วนลดการค้า ค่าอากรปิดสัญญา

2.2.2 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุคคล ได้แก่ เงินเดือนค่าจ้าง ค่าใช้จ่ายเดินทาง ค่าสวัสดิการต่าง ๆ

2.2.3 ค่าใช้จ่ายสำนักงาน ได้แก่ ค่าเช่า ค่าไฟฟ้าประปา ค่าไปรษณีย์โทรเลข ค่าโทรศัพท์ ค่ารับรอง ค่าสอบบัญชี ค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ ค่าเครื่องเขียนแบบพิมพ์ ค่าใช้จ่ายในการตัดบัญชี และค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด